

PM 2009:158 RIV (Dnr 001-1304/2009)

Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122)

Remiss från Utbildningsdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar på remissen ”Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122)” överlämnas och återopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande:

Ärendet

Utbildningsdepartementet har remitterat utredningen ”Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122)” till Stockholms stad. Regeringen beslutade den 22 mars 2007 att tillkalla en särskild utredare för att i olika avseenden se över hur lagstiftningen kan ändras så att offentliga och fristående skolor ska kunna bedriva sin verksamhet på lika villkor. Utredningen redovisade den 2 februari 2008 sina förslag om överklagande av kommuners beslut om bidrag till fristående skolor m.m. i delbetänkandet ”Bidrag på lika villkor” (SOU 2008:8). Utredningen har därefter arbetat med återstående frågor. I tilläggsdirektiv den 18 juni 2008 (dir. 2008:79) utvidgades utredningens uppdrag till att även omfatta förslag till en författningsreglering av hur storleken på kommunens bidrag till enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg i form av annan pedagogisk verksamhet ska beräknas på ett öppet och förutsägbart sätt, så att en förvaltningsdomstol efter överklagande kan pröva nivån på kommunens bidrag till verksamheten.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret anser att kommunen bör ha mer att säga till om ifråga om en huvudmans förutsättningar att bedriva den sökta verksamheten.

Utbildningsnämnden delar utredningens förslag om att lika villkor ska gälla oavsett driftsform.

Mina synpunkter

Jag är i huvudsak positiv till de förslag som ges i utredningen. Förslagen bidrar till att tydliggöra förhållandet mellan Skolinspektionen, kommunens förvaltningsroll och fristående, enskilt drivna skolor och förskolor.

Jag delar utredningens förslag om att lika villkor ska gälla oavsett driftsform. Friskolor är en omistlig del i ett modernt skolväsende. Det är bra att utredningen föreslår som huvudprincip att en kommun inte ska få ha rättsligt inflytande alls i en fristående skola.

Av den anledningen är jag skeptiskt inställd till kommunala bolag som driftsform för skolor. I Stockholms stad finns redan en stor mångfald av driftsformer och ”kommunala friskolor” skulle därför knappast fylla en funktion som komplement till redan befintliga driftsformer. Dessutom har Stockholm stad med sitt skolpengssystem gett en stor frihet och lagt ett stort ansvar på de kommunala skolorna, vilket ger dem en stor självständighet.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar på remissen ”Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122)” överlämnas och återopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 10 september 2009

LOTTA EDHOLM

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. ”Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122)” - sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Roger Mogert* (båda s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Att delvis bifalla föredragande borgarrådets förslag till beslut
2. Att därutöver anföras

Kommunen bör ha större möjlighet att påverka etablering av friskolor och större hänsyn ska tas till elevunderlag och ekonomiska konsekvenser av etablering i närområdet. Det är viktigt att systemet med fristående skolor byggs upp på så vis att underskott i så väl befintliga friskolor som kommunala skolor undviks. Det finns en påtaglig risk att överetablering leder till att friskolor går i konkurs liksom till nedskärningar i kommunala skolor. Detta drabbar eleverna och sänker kvaliteten i skolan.

Det är positivt att man vill skapa nya utbildningsvägar. Vi delar dock inte utbildningsförvaltningens uppfattning om entreprenadsförhållande i skolan. Vi menar att det är elevens rätt att gå i en skola med en tydlig organisation och ansvarsfördelning. Detta försvåras om utredningens förslag genomförs. Det blir extra tydligt med exemplet modersmålsundervisning. Allt mer forskning visar på vikten av att integrera modersmål i all undervisning, vilket blir svårare när det läggs på annan entreprenör. Detta gäller oavsett huvudmannaskap.

Vidare bör det vara möjligt för kommunen att driva skolor i friskoleform, utan att behöva gå omvägen via kommunala bolag. Detta skulle vara ett sätt att inom ramen för den kommunala regin möjliggöra större självbestämmande på respektive skola.

Det antecknades till förteckningen att miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Roger Mogert, Tomas Rudin* och *Teres Lindberg* (alla s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s) och (v) i borgarrådsberedningen.

Det antecknades till protokollet att miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

ÄRENDET

Utbildningsdepartementet har remitterat utredningen ”Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122)” till Stockholms stad. Regeringen beslutade den 22 mars 2007 att tillkalla en särskild utredare för att i olika avseenden se över hur lagstiftningen kan ändras så att offentliga och fristående skolor ska kunna bedriva sin verksamhet på lika villkor. Utredningen redovisade den 2 februari 2008 sina förslag om överklagande av kommuners beslut om bidrag till fristående skolor m.m. i delbetänkandet ”Bidrag på lika villkor” (SOU 2008:8). Utredningen har därefter arbetat med återstående frågor. I tilläggsdirektiv den 18 juni 2008 (dir. 2008:79) utvidgades utredningens uppdrag till att även omfatta förslag till en författningsreglering av hur storleken på kommunens bidrag till enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg i form av annan pedagogisk verksamhet ska beräknas på ett öppet och förutsägbart sätt, så att en förvaltningsdomstol efter överklagande kan pröva nivån på kommunens bidrag till verksamheten.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 augusti 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positiv till utredningens olika förslag gällande fristående skolor och enskild förskoleverksamhet.

Kontoret menar att samverkan mellan kommunala och privata intressen avseende innehåll och utformning av en utbildning kan leda tillhöjd kvalitet och ett ökat utbud, däremot anser kontoret att istället för att kommunerna ska ha en skyldighet att, på begäran, yttra sig till Skolinspektionen vid prövning av en fristående skolas ansökan ska Skolinspektionen ha en *skyldighet* att inhämta yttrande av en kommun när ett beslut ska fattas om en friskolas etablering.

Kontoret menar att antalet elever har stor betydelse vid bedömningen av att långsiktigt kunna bedriva en verksamhet med hög kvalitet då skolans budget baseras på antalet barn.

Kommunen bör ha mer att säga till om ifråga om en huvudmans förutsättningar att bedriva den sökta verksamheten. Detta är inte minst viktigt vid etableringen i en storstadsregion där antalet etableringar är stort och svåröverblickbart. Kontoret saknar en analys av förslagen ur ett storstadsperspektiv. Även problematiken kring den höga bostadsbyggnadstakten och planeringen av nya bostadsområden bör analyseras ur ett etableringsperspektiv.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 augusti 2009

1. att i huvudsak bifalla förvaltningen förslag till beslut
2. att därutöver anföra:

Det är tveksamt om skolor drivna av kommunala bolag är en driftsform som skulle passa i Stockholm stad. Här finns redan en stor mångfald av driftsformer och ”kommunala friskolor” skulle därför knappast fylla en funktion som komplement till redan befintliga driftsformer. Dessutom har Stockholm stad med sitt skolpengssystem gett en stor frihet och lagt ett stort ansvar på de kommunala skolorna, vilket

ger dem en stor självständighet. Generellt sett bör det dessutom finnas en stor restriktivitet till en ökad omfattning av kommunala bolag och vi anser därför inte att detta bör prövas i Stockholm stad. Däremot är det mycket möjligt att ”kommunala friskolor” i mindre kommuner, med få eller inga fristående skolor alls, kan vara en modell som fungerar för att på så sätt förbättra och vitalisera sina skolverksamheter.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 juli 2009 har i huvudsak följande lydelse.

1. Kommun som ”ägare” av fristående skola.

Förvaltningen kan inte se något hinder till att ett kommunalt bolag innehar godkännande eftersom det inte har någon rättslig betydelse för ett godkännande vem som äger ett bolag. Förvaltningen tar däremot inte ställning till om det är lämpligt att kommunala bolag innehar godkännande för att bedriva skola.

2. Fristående gymnasieskolor på entreprenad

Förvaltningen stödjer förslaget att lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden i skolan ska gälla även för verksamhet som sker vid en fristående skola som anordnar utbildning som motsvarar gymnasieskolan.

3. Kan kravet på att en fristående grundskola ska ha minst 20 elever slopas?

Förvaltningen anser att krav på minst 20 elever kvarstår men med tillägget ”om det inte finns särskilda skäl”.

4. Transparent och rättssäkert ansöknings- och tillståndsförfarande.

Förvaltningen stödjer utredningens förslag att tidpunkten för en huvudmans ansökan ska tidigareläggas till den 1 februari året innan skolan ska starta.

Förvaltningen anser att huvudmännen som ansöker om godkännande bör ange geografisk placering av den fristående skolan. Placeringen av den sökande fristående skolan har betydelse för att kunna tydliggöra eventuella långtgående negativa konsekvenser för det kommunala skolväsendet.

Ett tidigareläggande av tidpunkten för när en ansökan ska lämnas in ligger i linje med stadens behov av att tidigare än idag få information när en fristående skola avser att starta i ett visst geografiskt område. Detta underlättar planeringen för de närliggande kommunala skolorna så att kommunerna kan uppfylla kravet om att kunna erbjuda alla skolpliktiga barn en skola i närområdet.

Utredningen har försökt att tydliggöra rollfördelningen mellan skolinspektionen och den eller de kommuner som berörs av en fristående skolas ansökan. För att skapa klarare förutsättningar för Skolinspektionens prövning av följderna av en fristående skolas etablering föreslår utredningen ett tillägg som innebär att prövningen ska avse om den sökta verksamheten innebär påtagligt negativa följder på lång sikt för eleverna eller skolväsendet i övrigt. Därigenom råder ingen tvekan om att prövningen ska ske både ur ett elevperspektiv och med hänsyn till effekterna för kommunen.

Förvaltningen anser att kommunerna i sina remissvar över ansökningar om fristående skolor borde få lämna även annan information än vad som föreslås i utredningen. Kommunerna har ofta lokalkännedom och även kännedom om enskilda huvudmän som kan ha betydelse för Skolinspektionens bedömning och beslut.

5. Bidrag till pedagogisk omsorg.

Förvaltningen delar utredningens förslag om att lika villkor ska gälla oavsett driftsform. Bidrag till pedagogisk omsorg ska därför vara likvärdig oavsett huvudmannaskap.

Förvaltningen anser att det är viktigt även framgent att bidraget fortfarande är möjligt att schablonisera. Förvaltningen ser en risk om bidrag i högre grad än tidigare kan vara individuellt prövade liksom att bidrag till en huvudman ska kunna vara överklagningsbart. Möjligheten att överklaga de politiska besluten om bidragssystem och bidragsnivåer finns redan idag.

RESERVATIONER M.M.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Roger Mogert m.fl.(S), ledamoten Inger Stark (V) och ledamoten Per Olsson (MP) enligt följande

Att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut
samt att därutöver anföras

Kommunen bör ha större möjlighet att påverka etablering av friskolor och större hänsyn ska tas till elevunderlag och ekonomiska konsekvenser av etablering i närområdet. Det är viktigt att systemet med fristående skolor byggs upp på så vis att underskott i så väl befintliga friskolor som kommunala verksamheter undviks. Det finns en påtaglig risk att överetablering leder till att friskolor går i konkurs liksom behov av nedskärningar i kommunala skolor. Detta drabbar eleverna och sänker kvaliteten i skolan.

Det är positivt att man vill skapa nya utbildningsvägar. Vi delar dock inte förvaltningens uppfattning om entreprenadsförhållande i skolan. Vi menar att det är elevens rätt att gå i en skola med en tydlig organisation och ansvarsfördelning. Detta försvåras om denna förändring genomförs. Det blir extra tydligt med exemplet modersmålsundervisning. Allt mer forskning visar på vikten av att integrera modersmål i all undervisning, vilket blir svårare när det läggs på annan entreprenör. Detta gäller oavsett huvudmannaskap.

Vidare bör det vara möjligt för kommunen att driva skolor i friskoleform, utan att behöva gå omvägen via kommunala bolag. Detta skulle vara ett sätt att inom ramen för den kommunala regin möjliggöra större självbestämmande på respektive skola.